

ŚWIĘTY ANTONI PADEWSKI WŚRÓD DOKTORÓW KOŚCIOŁA

Tytułem Doktora Kościoła, tj. nauczyciela Kościoła powszechnego, obdarowano w historii 32 osoby, które w swoich pismach dały wyraz prawowierności i wybitnej nauki teologicznej¹. Tego typu wyróżnianie zapoczątkował w VIII w. w Kościele zachodnim Beda Wielebny (Czcigodny), odnosząc je do świętych: Ambrożego, Augustyna, Hieronima i Grzegorza I Wielkiego². Również sława jego świętości i uczoności³ doczekała się ukoronowania tytułem Doktora Kościoła, potwierdzonym dekretem Kongregacji Obrzędów z dnia 13 listopada 1899 r.⁴

Dwudziestym dziewiątym z rzędu obdarowanym tą godnością był św. Antoni Padewski. Stało się to 16 stycznia 1946 r.⁵ Zatem jubileusz 800-lecia urodzin Świętego (obchodzony w dniach 15 II – 8 XII 1995 r.) znajduje niejako swoje dopełnienie w skromniejszym – 50-lecia ogłoszenia go Doktorem Kościoła.

W artykule przedstawiona zostanie geneza i rys historyczny nadawania tego tytułu w dziejach Kościoła, kształtowanie się podstaw prawnych odnośnego postępowania procesowego (I) oraz tryb zaliczenia w poczet Doktorów Kościoła św. Antoniego z Padwy (II). Poza obszarem rozważań pozostawiamy kwestię świętości Cudotwórcy z Padwy, która znalazła wyraz w akcie kanonizacji dokonanej przez papieża Grzegorza IX 30 maja 1232 r., a więc w niespełna rok po jego śmierci⁶, oraz analizę świadectw uczoności św. Antoniego⁷.

I

Prosper Lambertini, późniejszy papież Benedykt XIV (1740–1758), w dziele *De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione*⁸ podał warunki konieczne do spełnienia po stronie świętego do nadania mu tytułu Doktora Kościoła. Są nimi: wyróżniająca świętość życia, wybitna doktryna (uczoność) i prócz tego wyraźne po-

twierdzenie ze strony Kościoła⁹. Są one uogólnionymi wnioskami praktyki z okresu prawie tysiąca lat (od pocz. VIII w. do 1722 r.), w których to obdarowano urzędowo tym tytułem 12 osób: św. Ambrożego, św. Augustyna, św. Hieronima i św. Grzegorza I Wielkiego (pocz. VIII w.), św. Tomasza z Akwinu (1567), św. Bonawenturę (1588), świętych Bazylego Wielkiego, Grzegorza z Nazjanzu, Jana Chryzostoma i Atanazego Wielkiego (1568), św. Anzelma z Cantenbury (1720) i św. Izydora z Sewilli (1722).

W grupie tej znaleźli się więc najpierw czterej wyróżniający się Ojcowie zachodni, uosabiający świętość, ortodoksję i starożytność, których nauka wywierała na świat chrześcijański wpływ rzeczywiście wyjątkowy. Tytuł Doktora Kościoła przez prawie całe średniowiecze im był zarezerwowany.

W Kościele wschodnim natomiast tytuł ten odnoszono od IX w. do świętych: Bazylego Wielkiego, Grzegorza z Nazjanzu i Jana Chryzostoma¹⁰. Oddziaływanie ich myśli i szacunek dla niej były powszechne, dlatego też papież Pius V (zm. 1572) przyznał im oraz św. Atanazemu Wielkiemu urzędowo tytuły Doktorów Kościoła, ale nie w jakimś specjalnym akcie, lecz przez włączenie do zreformowanego po Soborze Trydenckim brewiarza, wydrukowanego w 1568 r. na polecenie tegoż papieża¹¹ i zawierającego odpowiedni formularz liturgiczny¹².

Wiek średni wydały wielkich świętych, którzy byli zarazem wielkimi teologami i znaczącymi pisarzami. Mimo ich ogromnego wpływu na życie Kościoła nawet po śmierci, poprzez ich uczoność zawartą w pismach, tytułem Doktora Kościoła nie byli urzędowo wyróżniani, gdyż brakowało im jednej cechy – starożytności.

Przełom nastąpił w 1567 r., gdy papież Pius V bullą *Mirabilis Deus* z 11 IV zaliczył w poczet Doktorów Kościoła powszechnego św. Tomasza z Akwinu (1227–1274). Niewątpliwie na zmianę ustalonego przez wieki katalogu warunków do uzyskania tego tytułu, tj. eliminację starożytności jako cechy koniecznej, miały wpływ: Sobór Trydencki (1545–1563), który z wielkim pietyzmem czerpał z pism, nauki św. Tomasza i jego metody przy jasnym odgraniczaniu nauki katolickiej od protestantyzmu oraz uświadomienie sobie faktu, że Kościół jako organizm żywy potrzebuje i ma w każdym czasie „pochoinnie”, by czas ten rozświetlały.

Dwadzieścia lat później do grona Doktorów Kościoła zaliczony został inny wybitny scholastyk – św. Bonawentura Fidanza (1218–1274). Dnia 14 III 1588 r. stosowną bullą *Triumphantis Hierusalem* wydał papież Sykstus V (1585–1590), ten sam, który nieco wcześniej – 22 I 1588 r. – Konstytucją apostolską *Immensa aeterni Dei*¹³ zorganizował Kurię Rzymską w dzisiejszym tego słowa znaczeniu¹⁴. Fakt ten zasługuje na podkreślenie, gdyż erygował wtedy Congregatio Sacrorum Rituum (Kongregację Obrzędów), której powierzył m.in. prowadzenie spraw kanonizacyjnych. Otrzymała ona także zadanie studiowania kwestii nadania określonej osobie tytułu Doktora Kościoła.

Owoce pełnej działalności Kongregacji Obrzędów objawiły się w XVIII w., kiedy to Klemens XI (1700–1721) dnia 3 II 1720 r. ogłosił Doktorem Kościoła powszechnego św. Anzelma (1033–1109) – „ostatniego z Ojców, a pierwszego z przedstawicieli scholastyki”¹⁵. Dwa lata później papież Innocenty XIII (1721–1724) zatwierdził dekret Kongregacji z 25 IV 1722 r. o nadaniu tytułu św. Izidorowi z Sewilli (554–636). Dnia 10 II 1729 r. podobne potwierdzenie papieża Benedykta XIII (1724–1730) otrzymał św. Piotr Chryzolog (380–450).

Właśnie na bazie dotychczasowej praktyki Prosper Lambertini sformułował warunki przyznawania tytułu Doktora Kościoła, a zawarł je w przywoływanym już dziele *De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione*, które służyło Kongregacji Obrzędów przez blisko dwa wieki¹⁶. Później – już jako papież Benedykt XIV (1740–1758) – praktycznie je zastosował ogłaszając Doktorem Kościoła św. Leona Wielkiego (k. IV w.–461)¹⁷.

Reformy Urbana VIII (1623–1644), modyfikacje dokonane przez Aleksandra VII (1655–1667) w 1659 r., Innocentego XI (1676–1689) w 1682 r. oraz Benedykta XIV (1740–1758), Piusa IX (1846–1878), Leona XIII (1878–1903), a wreszcie Piusa X (1903–1914) w 1908 r.¹⁸, uzupełnione wykonawczym dekretem ciągle zachowywanej Kongregacji Obrzędów (11 XI 1912), otrzymały jednolity kształt prawny w II części IV księgi Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r., zatytułowanej: „*De causis beatificationis servorum Dei et canonizationis beatorum*” (kan. 1999–2141)¹⁹.

Gdy chodzi o kompetencje Kongregacji, to powtórzona została dyspozycja z Konstytucji ap. *Sapienti consilio*: Kongregacja Obrzędów załatwia wszystkie sprawy odnoszące się do beatyfikacji i kanonizacji oraz dotyczące w jakikolwiek sposób relikwii (kan. 253 par. 3).

Kongregacja Obrzędów została również zachowana przy posoborowej ogólnej reformie Kurii Rzymskiej przeprowadzonej przez papieża Pawła VI Konstytucją ap. *Regimini Ecclesiae universae*²⁰. Uległa przeobrażeniu w drugim etapie tej reformy – 8 maja 1968 r. Papież podzielił Kongregację Obrzędów na dwie nowe: Kongregację Kultu Bożego i Kongregację Spraw Kanonizacyjnych²¹.

W nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r., w rozdziale IV księgi II, zawarto tylko ogólną dyspozycję o Kurii Rzymskiej, że obejmuje m.in. Kongregacje, których „*strukturę i kompetencję określają specjalne przepisy*” (kan. 360).

W dniu promulgowania Kodeksu, 25 stycznia 1983 r., Papież ogłosił również Konstytucję apostolską *Divinus perfectionis Magister*, która powyższą dyspozycję kan. 360 oraz 1403 par. 1 wykonuje. W rozdziale II, n. 3 tejże Konstytucji określone zostały zadania Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, a mianowicie, że „*obowiązkiem... jest prowadzenie tego wszystkiego, co się odnosi do kanonizacji sług Bożych, zarówno wspomagając Biskupów radą w rozpoczęciu sprawy, wspierając instrukcjami jak i studiując dogłębnie sprawy oraz wydając decyzje. Do tejże Kongregacji należy także załatwianie tego wszystkiego, co dotyczy autentyczności i przechowywania relikwii*”²². Kompetencje powyższe powtarza Konstytucja ap. *Pastor bonus*²³ w art. 71 i 74 oraz dodaje już wyraźnie nową: do Kongregacji należy przestudiowanie zagadnień odnośnie do nadawania świętym tytułu Doktora Kościoła, z tym zastrzeżeniem, że swoje wotum o wybitności doktryny kandydata do tego tytułu wydaje Kongregacja Nauki Wiary²⁴.

Nie ma sformułowanych innych norm postępowania w tej materii. Kongregacja opierała się i opiera nadal na postępowaniu kanonizacyjnym oraz na wielowiekowej praktyce w tych sprawach²⁵.

Jak wyglądała ta praktyka w przypadku starań o nadanie tytułu Doktora Kościoła św. Antoniemu?

II

Tytuł Doktora Kościoła w sposób prawny został nadany św. Antoniemu dopiero 16 stycznia 1946 r. przez papieża Piusa XII (1939–1958) Listem ap. *Exsulta, Lusitania felix*²⁶. Poprzedziły ten akt lata studiów uczonych, zwłaszcza z kręgów franciszkańskich, badających pisma Świętego i ślady kultu w źródłach liturgicznych²⁷.

Starania o formalne potwierdzenie tytułu Doktora Kościoła jako należnego Świętemu z Padwy podnosiły kapituły zakonów franciszkańskich już od 1856 r.²⁸

Dnia 1 XI 1886 r. Can. Antoni M. Locatelli z Padwy skierował do papieża Leona XIII (1878–1903) stosowny list postulacyjny. Znajomość problematyki wzrosła po krytycznym wydaniu dzieł św. Antoniego w 1895 r.²⁹ Siedmiowiekową tradycję obdarzania go nim w liturgii przypomniał w liście okólnym z 25 XI 1930 r. Generał O. Bonawentura Marrani³⁰. Natomiast na wybitną jego uczoność – jeden z istotnych przymiotów kandydata do tytułu Doktora Kościoła – za swymi poprzednikami Sykstusem IV i Sykstusem V³¹, wskazywał Pius XI (1922–1939) w Liście ap. *Antoniana sollemnia*, ogłoszonym 1 III 1931 r. z okazji 700-lecia śmierci Świętego³².

Z obchodami rocznicowymi nasiliła się liczba petycji o potwierdzenie tytułu Doktora Kościoła dla św. Antoniego. Ich autorami oprócz kapituł zakonów franciszkańskich³³, generałów tychże zakonów³⁴, wspólnoty konwentu św. Antoniego z Padwy³⁵, kapituł prowincjalnych³⁶, byli liczni wierni różnych stanów: 22 kardynałów, 5 patriarchów, 17 legatów, 515 arcybiskupów i biskupów ordynariuszy, 107 opatów, przełożonych zakonów i zgromadzeń, 448 prałatów, kanoników, proboszczów i innych kapłanów, 632 stowarzyszenia kościelne świeckich oraz ośrodki naukowe – 45, a wśród nich Uniwersytety: Warszawski, Lwowski i Krakowski³⁷.

Prośby te świadczyły o żywym kulcie dla św. Antoniego jako Doktora Kościoła, przypominały argumenty skłaniające do zatwierdzenia tego tytułu. Zestawienie tych racji znajdujemy m.in. w *Sumarium rationum ob quas S. Antonius de Padua dignus putatur cui titulus et honores Doctoris Ecclesiae deferantur*³⁸, *Petizione della Religiosa Comunità del Convento del Santo a S.S. Pio XI f.m.*³⁹, a szczegółowe ich opracowanie z wyakcentowaniem uczoności w dziele o. Diomedesa Scaramuzzi – *La figura intellettuale di S. Antonio di Padova alla luce della critica*⁴⁰.

Będąc pod wpływem ilości prośb oraz gremiów je składających⁴¹, Pius XI przekazał te prośby 15 II 1936 r. do zbadania w Kongregacji Obrzędów. Relatorem, czyli ponensem sprawy został ustanowiony⁴² kard. Raffaele Carlo Rossi, Sekretarz Kongregacji Konsystorialnej. Z uwagi na charakter sprawy pieczę nad nią przejęła Sekcja Historyczna Kongregacji Obrzędów, ustanowiona motu proprio Piusa XI z dn. 6 II 1930 r. *Già da qualche tempo*⁴³. Celem prac było przygotowanie tzw. pozycji historycznej w oparciu o naukowe badanie źródeł pisanych: analizowanie zebranych, przeprowadzenie z urzędu poszukiwań uzupełniających. Wypełnienie tego zadania przez Komisję zastępowało przewidziany w prawie kanonizacyjnym proces apostolski, a sama pozycja była podstawą do dyskusji w Kongregacji. W prezentowanej sprawie, dzięki wcześniej wspomnianym studiom, zadanie to wypełniono bardzo szybko, wydając pozycję na temat ogłoszenia albo potwierdzenia kultu św. Antoniego z tytułem Doktora Kościoła i rozciągnięcia go na cały Kościół⁴⁴. Obejmowała ona:

wprowadzenie do sprawy, List ap. Piusa XI *Antoniana sollemnia*, studium historyczno-krytyczne bazujące na opracowaniu D. Scaramuzziego *La figura intellettuale di S. Antonio di Padova alla luce della critica*, listy postulacyjne skierowane do Papieża, wyniki badania śladów kultu liturgicznego jako Doktora Kościoła, orzeczenia cenzorów teologów, deklarację Generalnego Promotora Wiary. Pozycja ta stała się podstawą dyskusji w Kongregacji. Pierwsza z nich odbyła się w siedzibie Kongregacji już 23 VI 1936 r. Najistotniejsze było badanie kwestii wybitnej uczoneści św. Antoniego, w świetle jego kazań wydanych w 1895 r. przez A. M. Loccatelio⁴⁵.

Przeprowadzone badanie przedłożonej pozycji i sprawy doprowadziło do jej uzupełnienia. Członkowie Komisji przedłożyli odrębnie swoje wnioski – vota, nie przerywając stawiania pytań dotyczących warunków, które Benedykt XIV określił jako wymagane do nadania tytułu Doktora Kościoła. Operatywności i skuteczności działań służyły *Normae servandae in construendis processibus ordinariis super causis historicis* wydane 4 I 1939 przez Piusa XI⁴⁶. Dnia 2 III 1939 r. na Stolicę Piotrową wybrany został kard. Eugenio Pacelli, wcześniej Sekretarz Stanu, który już 1 V 1933 r. przedstawił Ojcu św. Piusowi XI także swoją prośbę w sprawie, dla której teraz stał się sędzią⁴⁷.

Nowa pozycja została wydana 11 IV 1945 r. i dotyczyła potwierdzenia kultu Doktora Kościoła św. Antoniego przez wieki oddawanego mu oraz rozciągnięcia tegoż na cały Kościół⁴⁸. Wniosek zawierający streszczenie, relację patrona, opinie 3 konsultorów i oświadczenie Generalnego Promotora Wiary był przedmiotem dyskusji na specjalnym zebraniu (kongresie). Relacja końcowa trafiła pod rozprawę kongregacji plenarnej kardynałów, na którym wydany został wyrok. Zebranie to odbyło się 12 VI 1945 r. na Watykanie i zgromadziło kardynałów zaangażowanych w sprawy prowadzone przez Kongregację Obrzędów. Wyniki dyskusji przedstawiono zgodnie z przepisami⁴⁹ Ojcu świętemu. Uczynił to kard. Raffaele Carlo Rossi, Sekretarz Kongregacji Konsystorialnej i sprawozdawca w tejże sprawie. Papież wysłuchał też oceny Generalnego Promotora Wiary Salvatore Natucci, dającego swoją zgodę⁵⁰.

Biorąc wszystko pod uwagę papież Pius XII (1939–1958) zdecydował potwierdzić bullą *Exsulta, Lusitania felix*⁵¹ tytuł Doktora Kościoła. Uroczyście ogłosił ją 16 I 1946 – w dzień liturgicznego święta pierwszych męczenników franciszkańskich, z którymi wiązał swoje powołanie franciszkańskie św. Antoni⁵².

W tym akcie papież Pius XII zatwierdził wielowiekową tradycję, której początek dał 30 V 1232 r. papież Grzegorz IX, intonując podczas uroczystości kanonizacyjnej antyfonę przynależną Doktorom Kościoła: *O Doctor optime, beate Antoni*⁵³, zresztą jeszcze za życia nazywał go „*Arcam Testamenti*” i „*Sacrarum Scripturarum scrinium*”⁵⁴.

Tę szczególną cześć podtrzymał zakon franciszkański⁵⁵, niektóre diecezje na czele z Lizboną i Padwą⁵⁶ oraz kanonicy regularni⁵⁷, nawet po „redukującej” reformie Piusa V⁵⁸. Kult Cudotwórcy z Padwy jako Doktora Kościoła znajdował swe potwierdzenie również w ikonografii⁵⁹, muzyce⁶⁰, poezji⁶¹...

Zatem, najbardziej absorbującym elementem dochodzenia przed ogłoszeniem św. Antoniego Doktorem Kościoła była sprawa niezwykłości jego nauki. Zawierała się ona przede wszystkim w przepowiadaniu. Jego bazą była Ewangelia, z niej czerpał natchnienie, myśli i uzasadnienia, więc słusznie nadano mu tytuł *Doktora Ewangelicznego*⁶².

Decyzję Ojca św. Piusa XII poprzedziło aż 9 lat studiów w Kongregacji Obrzędów, jeszcze dłuższy okres oczekiwania. Z tym większą radością ją przyjęto. Świadczą o tym przesyłane Następcy św. Piotra podziękowania⁶³ oraz wydane przez generalów rodzin franciszkańskich listy okólne⁶⁴, a wreszcie uroczystości na wzór po-kanonizacyjnych, przyjętych powszechnie już w XIII w., ze szczególnym uwzględnieniem w ich programie akcentów formacji intelektualnej, służących głębszemu poznaniu *Doktora Ewangelicznego*⁶⁵.

*

Święty Antoni był 29. świętym obdarzonym formalnie tytułem Doktora Kościoła, drugim franciszkaninem – po św. Bonawenturze, którego w 1588 r. nazwał urzędowo *Doktorem Serafickim* papież Sykstus V. U podłoża decyzji Sykstusa V leżało pragnienie przywrócenia blasku teologii scholastycznej oraz filozofii chrześcijańskiej jednoczącej badanie teoretyczne (spekulację) z mistyką.

Trzy i pół wieku później Pius XII ukazując św. Antoniego jako nauczyciela apostołskiego, sławnego kaznodzieję, uczonego Kościoła powszechnego, dał żywy przykład kaznodziejom, misjonarzom, w jaki sposób organizować nauczanie prawd wiary, by nie rozdzielać teologii serca (przeżycia) i teologii umysłu, lecz łączyć je jak on⁶⁶.

Mimo upływu 50 lat od tego aktu aktualność przykładu jest oczywista, gdy stoimy wobec zadania *nowej ewangelizacji*, na które uwrażliwia nas Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris missio*⁶⁷.

Przypisy

- ¹ *Encyklopedia Katolicka*, t. 4, Lublin 1984, k. 34 [EK].
- ² Beda, *Epistola responsoria ad Acctam Episcopum*, Migne, PL 92, 304.
- ³ Jego spuścizna wypełnia 6 tomów Patrologii łacińskiej Migne'a. Poświęcona jest przede wszystkim komentowaniu Pisma Świętego.
- ⁴ ASS 35(1899).
- ⁵ Pius pp. XII, *Litterae Apostolicae „Exsulta, Lusitania felix”*, AAS 38(1946) 200–204.
- ⁶ Zob. W. Bar, *Kanonizacje św. Franciszka z Asyżu i św. Antoniego z Padwy na tle ówczesnej praktyki kanonizacyjnej*, „W nurcie franciszkańskim”, t.5 Kraków 1996, s. 95-103.
- ⁷ Zob. S. Antonio *Dottore della Chiesa. Atti delle settimane Antoniane tenute a Roma e a Padova 1946*, Città del Vaticano 1947; S. Antonio *di Padova fra storia e pietà. Colloquio interdisciplinare su fenomeno antoniano*, Padova 1977; G. Stano, *Cultura e dottrina biblica di S. Antonio di Padova*, i S. Antonio *di Padova Dottore Evangelico*, Padova 1946, p. 97–105; B. Costa, *Teologia del Santo Dottore*, in: S. Antonio..., p. 107–119; A. Blasucci, *La spiritualità di S. Antonio di Padova*, in: S. Antonio..., 121–132; C. Varotto, *Il Maestro del popolo*, in: S. Antonio..., p. 133–139; B. Giaccon, *Le scienze naturali nei sermoni di S. Antonio*, in: S. Antonio..., p. 141–147; Zob. referaty wygłoszone na jubileuszowy symposium antoniańskim, Kraków 14–15 XI 1995 r.
- ⁸ Prati 1839–1841, t. I–VII.
- ⁹ „Ad constituendum porro Ecclesiae Doctorem tria sunt necessaria: eminens scilicet doctrina, insigne vitae sanctitas... et praeterea Summi Pontificis aut Concilii Generalis legitime congregati declarati Tamże, ed. 1841, lib. IV, pars II, cap. 11, n. 13, p. 512.
- ¹⁰ EK, t. 4, k. 35.
- ¹¹ H. Fros, *Pamiętając o mieszkańcach nieba. Kult świętych w dziejach i w liturgii*, Tarnów 1994, s.

- ¹² G. A. Kneller, *Zum Verzeichnis der Kirchenlehrer. Pius V und die griechischen Kirchenlehrer* „Zeitschrift für kath. Theologie“ 40(1916) 1–47.
- ¹³ Bullarium Romanum, t. VIII, Torino 1863, s. 985–999.
- ¹⁴ Zob. E. Szafranski, *Kuria Rzymska. Studium historyczno–kanoniczne*, Warszawa 1981.
- ¹⁵ Zob. H. Fros, F. Sowa, *Twoje imię*, Kraków 1975, s. 110.
- ¹⁶ W okresie tym krąg obdarowanych urzędowo tytułem Doktora Kościoła poszerzony został o: św. Piotra Damianiego (1007–1072) w r. 1829, św. Bernarda (1090–1153) w 1830 r., św. Hilarego z Poitiers (310–367) w 1851 r., św. Alfonsa M. Liguori (1696–1787) w 1871 r., św. Franciszka Salezego (1567–1622) w 1877 r., świętych Cyryłów – Aleksandryjskiego (380–444) i Jerozolimskiego (315–386) w 1882 r., Jana Damasceńskiego (650–750) w 1890 r. i Bedę Czcigodnego (673–735) w 1899 r.
- ¹⁷ Zob. Jan XXIII, Encyklika o Leonie W., w: A. Bober, *Antologia Patrystyczna*, Kraków 1966, s. 287–290; J. Mirewicz, *Zapomniani współtwórcy Europy*, Londyn 1976, s. 96–105.
- ¹⁸ Konst. Ap. „Sapienti consilio”, AAS 1(1908) 7–19.
- ¹⁹ Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus, Romae 1917, p. 553–573 KPK 1917.
- ²⁰ 15 VIII 1967 r.; AAS 59(1967) 855–928.
- ²¹ Konst. Ap. „Sacra Rittum Congregatio”, AAS 61(1969) 297–305.
- ²² AAS 75(1983) 353; Tł. pol. J. R. Bar, H. Misztal, *Postępowanie kanonizacyjne*, Warszawa 1985, s. 184.
- ²³ AAS 70(1988) 877–878.
- ²⁴ AAS 70(1988) 878, art. 73.
- ²⁵ E. Nowak, *Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych. Struktury, kompetencje*, w: *Elementy prawne świętości kanonizowanej według ustawodawstwa Jana Pawła II*, Lublin 1993, s. 17.
- ²⁶ AAS 38(1946) 200–204.
- ²⁷ V. Gamboso, *Dal s. Antonio della storia al s. Antonio della pietà popolare*, in: *S. Antonio di Padova fra storia e pietà. Colloquio interdisciplinare su „il fenomeno antoniano”*, Padova 1977, p. 96.
- ²⁸ R. Gustaw, *Święty Antoni Padewski Doktor Ewangeliczny*, Kraków 1948, s. 14.
- ²⁹ Petizione dei Rev.mi Ministri Generali delle tre Famiglie Francescane a Pio XI f.m. per ottenere la proclamazione di S. Antonio a Dottore della Chiesa, Roma 20 XI 1933, in: *S. Antonio di Padova Dottore Evangelico*, Padova 1946, p. 35–37.
- ³⁰ V. Schaaf, *De S. Antonio Patavino Ecclesiae Doctore. Litterae encyclicae datae die 15 februarii 1946*, Romae 1946, p. 4–5.
- ³¹ Sixtus IV, Litterae Ap. „Immensa divinae bonitatis”, 12 III 1472: „Beatus Antonius de Padua veluti oriens ex alto, splendissimum sidus effulsit, qui, suis amplissimis meritorum virtutumque praerogativis, profunda divinarum rerum sapientia et doctrina ac ferventissimis praedicationibus orthodoxam fidem nostram catholicamque Ecclesiam illustravit, ornavit, stabilivit”. Sixtus V, Litterae Ap., 14 I 1486: „Beatus Antonius Ulyssiponensis, eximiae sanctitatis vir fuit..., divina praeterea imbutus sapientia”. Cyt. za: Pius pp. XII, *Litterae Ap. „Exsulta, Lusitania felix”*, AAS 38(1946) 201–202.
- ³² Zob. „Commentarium Ordinis Fratrum Minorum Conventualium” 28(1931) 81–89; List ten poprzedziła m.in. audiencja prywatna udzielona 8 I 1929 r. o. A. Orliniemu, wówczas generałowi OFMConv. „Commentarium...” 43(1946) 78.
- ³³ OFMConv w 1929; OFM w 1933.
- ³⁴ Petizione dei Rev.mi Ministri Generali delle tre Famiglie Francescane a Pio XI f.m. per ottenere la proclamazione di S. Antonio a Dottore della Chiesa, Roma 20 XI 1933, in: *S. Antonio di Padova Dottore Evangelico*, Padova 1946, p. 35–37.
- ³⁵ Petizione della Religiosa Comunità del Convento del Santo a S. S. Pio XI f.m., 25 dicembre 1933, in: *S. Antonio di Padova Dottore Evangelico*, Padova 1946, p. 40–41.
- ³⁶ Zob. Petizione del Capitolo Provinciale ... del Alma Provincia Patavina di S. Antonio dei Frati Minori Conventuali alla S. Congregazione dei Riti, in: *S. Antonio do Padova Dottore Evangelico*, p. 39.

- ³⁷ Zob. G. Stano, *De causa confirmationis tituli Doctoris S. Antonio Pat. breve notitiae*, „Commentarium...” 43(1946) 78–80.
- ³⁸ „Acta Ord. Fratrum Minorum” 52(1932) 153–160.
- ³⁹ *S. Antonio di Padova Dottore Evangelico*, Padova 1946, p. 40–41.
- ⁴⁰ Roma 1934.
- ⁴¹ Zob. Pius pp. XII, *Litterae Ap. „Exsulta, Lusitania felix”*, AAS 38(1946) 202–203.
- ⁴² KPK 1917, kan. 1584, 2009 par. 1.
- ⁴³ AAS 22(1930) 87.
- ⁴⁴ *Urbis et Orbis. Declarationis seu Confirmationis Cultus ac tituli Doctoris et extensionis ad universam Ecclesiam cum Officio et Missa de Communi Doctorum in honorem S. Antoni Patavini ex Ordine Fratrum Minorum*, Romae 1936.
- ⁴⁵ G. Stano, *De causa confirmationis...*, „Commentarium...” 43(1946) 81–82.
- ⁴⁶ AAS 31(1939) 174.
- ⁴⁷ C. Stano, *S. Antonius Patavinus Doctor Ecclesiae*, „Miscellanea Francescana” 46(1947) 19 i 21.
- ⁴⁸ *Urbis et Orbis. Confirmationis cultus Doctoris S. Antonio Patavino per saecula tributis eiusdemque extensionis ad universam Ecclesiam*, Romae 1945; Wątpliwość sformułowano następująco: „An confirmandus sit cultus Doctoris S. Antonio Patavino per saecula tributus et ad universam Ecclesiam extendendus, cum Officio et Missa Doctorum”. Cyt. za: G. Stano, *S. Antonius Patavinus...*, „Miscellanea Francescana” 46(1947) 21.
- ⁴⁹ Zob. KPK 1917, kan. 2083 par. 1–2, 2107, 2111 i 2133.
- ⁵⁰ Pius pp. XII, *Litterae Ap. „Exsulta, Lusitania felix”*, AAS 38(1946) 203.
- ⁵¹ AAS 38(1946) 200–204.
- ⁵² Zob. *Assidua 5*, w: *Cudotwórca z Padwy. Żyoty św. Antoniego*, tł. C. Niezgoda, Kraków 1995, s. 23–25; *Raymundina 2–4*, w: *Tamże*, s. 122–130.
- ⁵³ „Następnie po Te Deum laudamus jak najpobożniej odśpiewanym papież głośno rozpoczął tę antyfonę, którą odmawia się o doktorach Kościoła: Błogosławiony Antoni, znamienity nauczycielu, światło Kościoła świętego, miłośniku boskiego prawa, módl się za nami do Syna Bożego”. *Benignitas. Cudotwórca z Padwy*, tł. C. Niezgoda, Kraków 1995, s. 101 i 110 – przypis 24; święto Doktora Kościoła obchodzone w rycie zdwojonym – duplex od czasów Bonifacego VIII, jego listu „Gloriosus Deus” z 1294 r. EK, t. 4, k. 35.
- ⁵⁴ Pius pp. XII, *Litterae Ap. „Exsulta, Lusitania felix”*, AAS 38(1946) 202.
- ⁵⁵ G. Odoardi, *I francescani conventuali per S. Antonio Dottore*, in: *S. Antonio di Padova Dottore Evangelico*, Padova 1946, p. 201–207.
- ⁵⁶ W *Kalendarium et Martyrologium sanctae Ecclesiae Vercellensis* pod datą 13 VI jest nota: 1231 narodziny św. Antoniego wyznawcy w zakonie braci mniejszych, uznanego szczególnie nauczyciela – kaznodziei. Zob. P. Bonardi, T. Lupo, *L’imitazione di Cristo e il suo autore*, Torino 1964, vol. I, p. 50 i vol. II, p. 346.
- ⁵⁷ L. De Kerval, *S. Antonii de Padua vitae duae*, Paris 1904, p. 15–16; Zob. S. Bertolo, *Il culto dei Dottori prestato al Santo nella Liturgia*, in: *S. Antonio Dottore Evangelico*, Padova 1946, p. 92–93.
- ⁵⁸ Zob. H. Fros, *Pamiętając o mieszkańcach nieba. Kult świętych w dziejach i w liturgii*, Tarnów 1994, s. 161–162; F. Antonelli, *L’elemento liturgico nel dottorato di S. Antonio*, in: *S. Antonio Dottore della Chiesa. Atti delle settimane...*, p. 260.
- ⁵⁹ F. Tamburo, *Iconografia di S. Antonio Dottore*, in: *S. Antonio di Padova Dottore Evangelico*, Padova 1946, p. 151–160; Zob. *S. Antonio Dottore della Chiesa. Atti delle settimane...*, p. XVIII, 197, 225, 359, 497.
- ⁶⁰ L. Frasson, *S. Antonio di Padova e la musica*, in: *S. Antonio di Padova Dottore Evangelico*, Padova 1946, p. 161–170; A. Garbellotto, *La polifonia vocale del 500 e la Liturgia di S. Antonio*, in: op.cit., p. 171–185; B. Rizzi, *O Doctor optime*, in: op. cit., p. 196–199.
- ⁶¹ A. Biasi, *Divo Antonio Patavino Evangelico Ecclesiae Doctori*, in: *S. Antonio di Padova...*, p. 186–195.

- ⁶² „Quoniam vero Antonius frequentissime usus est testibus sententiisque ex Evangelio depromptis, iure meritoque Doctoris Evangelici nomine dignus apparet”. Pius pp. XII, Litterae Ap. „Exsulta, Lusitania felix”, AAS 38(1946) 201.
- ⁶³ Zob. B. M. Hess, *Lettera di ringraziamento*, 27 II 1946, in: *S. Antonio di Padova...*, p. 42.
- ⁶⁴ V. Schaaf, *De S. Antonio Patavino Ecclesiae Doctore. Littere Encyclicae*, 15 II 1946, Romae 1946; B. M. Hess, *Lettera circolare*, 7 IV 1946, in: *S. Antonio di Padova...*, p. 23–34.
- ⁶⁵ Dla ilustracji podejmowanej problematyki podają program dwóch tygodni antoniańskich zorganizowanych w maju 1946 r. w Rzymie i w Padwie. Wygłoszone referaty zostały opublikowane w cytowanym już tomie: *S. Antonio Dottore della Chiesa. Atti delle settimane...*, Città del Vaticano 1947.
- I – Prima settimana antoniana (Roma, 28 IV – 5 V 1946):
- 28 IV: S. Antonio Dottore Evangelico e gli altri Dottori della Scolastica Francescana; 29 IV: La Sacra Scrittura negli scritti di S. Antonio; 30 IV: La Cristologia di S. Antonio; 1 V: La Mariologia di S. Antonio; 2 V: L’Ecclesiologia di S. Antonio; 3 V: La Teologia mistica di S. Antonio; 4 V: Vita apostolica e azione sociale di S. Antonio; 5 V: L’elemento liturgico nel Dottorato di S. Antonio.
- II – Seconda settimana antoniana (Padova, 12–19 V 1946):
- 12 V: *S. Antonio Maestro di Sacra Teologia*; 13 V: Gli scritti di S. Antonio; 14 V: Dio in sè e nelle sue opere secondo S. Antonio; 15 V: La Teologia morale di S. Antonio; 16 V: La Sacramentologia di S. Antonio; 17 V: Le scienze naturali in S. Antonio; 18 V: La dottrina di S. Antonio nel giudizio dei contemporanei e dei posteri; 19 V: Il predicatore evangelico secondo l’ideale di S. Antonio.
- ⁶⁶ C. Balić, *S. Antonio Dottore Evangelico e gli altri dottori della Scolastica Francescana*, in: *S. Antonio dottore della Chiesa. Atti delle settimane...*, p. 30.
- ⁶⁷ 7 XII 1990. AAS 83(1991); Zob. J. Zabielski, „Nowa ewangelizacja” jako zadanie współczesnego kapłana w świetle encykliki „Redemptoris missio”, „Homo Dei” 64(1995), nr 1, s. 29–41.